

W projekcie badamy, jak **idee anty- i postkolonialne kształtowały polskie spojrzenie na świat w chwili, gdy Imperium Brytyjskie zaczynało tracić dawną spoistość**. Przyjmujemy, że Polacy – świeżo wyzwoleni spod zaborów, a zarazem pozbawieni własnych kolonii – interpretowali proces „od-formalizowania” imperium (niezależność Egiptu 1922, Statut westminsterski 1931, układy z Indiami i Irakiem 1930-32) przez pryzmat własnych doświadczeń zniewolenia. Z jednej strony utożsamiali się z narodami walczącymi o samostanowienie; z drugiej musieli pogodzić solidarność z praktycznymi wymogami bezpieczeństwa oraz modernizacji państwa. Główną hipotezą jest to, że antykolonialny dyskurs – choć słabiej zorganizowany niż programy Ligi Morskiej i Kolonialnej – służył polskiej dyplomacji jako narzędzie legitymizacji na forum międzynarodowym oraz kontrastu wobec „niemieckiego imperializmu”, co wyraźnie widać w pracach antropologa Jana Czekanowskiego. Analiza obejmie artykuły prasowe z całego spektrum ideologicznego, korespondencję dyplomatów w archiwach Londynu i Warszawy, niedawno opublikowany dziennik afrykański Czekanowskiego oraz zapiski podróżników od Conrada i Uniłowskiego po Arkadego Fiedlera i Jerzego Giżyckiego; szczególną rolę odgrywają także materiały polskiej diaspory w Londynie, opisane w najnowszych badaniach Bena Dewa. Metodologicznie projekt łączy narzędzia postkolonialne Saida i Chakrabarty’ego z kontekstualną historią idei i komputerową analizą dyskursu, pozwalając zarówno na modelowanie tematyczne haseł takich jak „Dominion” czy „niepodległość”, badanie reakcji opinii publicznej na gesty Gandhiego czy ustawy westminsterskie, jak i na krytyczną lekturę stenogramów sejmowych oraz prywatnych listów. Kwerendy w Polsce i Wielkiej Brytanii prowadzone będą równolegle z cyfrową obróbką korpusu prasowego, a wyniki zostaną upowszechnione w formie monografii, artykułów naukowych, otwartego repozytorium danych i kodu oraz materiałów popularnonaukowych. Projekt ma skorygować jednostronny obraz II RP jako kandydata na kolonizatora, pokazując, że polskie elity aktywnie uczestniczyły w globalnej debacie o końcu imperiów, a wnioski z ich dyskusji rzucają światło na współczesne spory o granice władzy, bezpieczeństwo i solidarność międzynarodową. Rezultatem będą opracowania naukowe, które przesuną fokus z kolonialnych aspiracji II RP na jej refleksje antykolonialne, pokazujące, że Polska nie była jedynie kandydatem na kolonizatora ani bierną ofiarą imperiów, lecz aktywnym uczestnikiem globalnych sporów o władzę, zależność i moralne granice postępu.